

A 80 ÉVES OPERAHÁZ

balettkarának történetében

Operaházunk fennállásának 80 éves jubileumát 1964. szeptember 27-én ünnepelte. Gondolom, nem volna érdektelen, ha röviden áttekintenénk, mi történt nemzeti művészetünk e fontos „műhelyében” a balettművészet terén az elmúlt nyolc évtizedben. Az 1884. szeptember 27-i ünnepélyes megnyitáson az Operaház vezetésével Podmaniczky Frigyes bárót bízták meg, vezető balettmesternek és egyben koreográfusnak Campilli Frigyeszt.

CAMPILLI olasz származású táncos volt, és 1847-ben Bécsből érkezett hazánkba, hogy az akkori mintegy 30 főből álló és a Nemzeti Színházban működő balettel együttműködésével vezesse. Munkássága alatt a magyar balet nem fejlődhetett; a nemzeti táncokat nem engedte a színpadra, hiszen ehhez férfi táncosokra lett volna szüksége. Ő, valószínűleg azért, hogy rajta kívül (aki csak klasszikus táncokban lépett fel) más férfi táncos ne szerepelhessen, csupa olyan koreográfiát alkotott (főleg balet divertissementeket), amelyben a főszerepet váltakozó primabalerinákkal ő táncolta, a többi férfiszerepet fiúnak öltözött leányok járták. Ezért a férfi táncosok mind elhagyták a színházat. Az Operaház megnyitása után két évvel, 1886-ban több évtizedes munkásságának elismerésül magas kitüntetéssel nyugdíjba ment és Bécsbe költözött.

Helyére az olasz MAZZANTINI Lajos került, aki nagyobb létszámú, a szólistákkal és ösztöndíjasokkal együtt mintegy 70 főből álló balettkar élén dolgozott, ahol a mesteren kívül a vezető szólisták is külföldiek. Mazzantini igyekezett balettlejében a ma-

gyar nemzeti táncnak teret engedni, és fáradságot nem kímélve azokat felgyűjteni, színpadra alkalmazni. Sőt mivel férfitanconban hiány volt, székely legényeket hozott fel Pestre, élükön Tóth Györggyel és Péter Mózzessel, akik „Viora” című balettlejében a híres „Borica” táncot óriási sikerrel járták. Gyors egymásutánban három balettel-újdonságot hozott színpadra, 1890-ben a „Csárdás”-t, 1891-ben a „Viora”-t és 1893-ban a „Dárius kincse”-t. Mindhárom mű szövegírója magyar, zeneszerzőik e balettek zenéjét népi, illetve műzenei dallamokból alkották, koreográfusa pedig Mazzantini.

Már-már úgy látszott, hogy a magyar balettnak befellegzett, a közönség nem látogatta a balettel-eladásokat, a művészek elkedvetlenedtek. Ekkor döntő fontosságú esemény történt, amely a magyar balettművészet fejlődésére mindenféle szempontból nagyon serkentőleg és példamutatóan hatott. A szentpétervári udvari operaház balettművészeiből alakult 18 tagú együttes vendégszereplésre érkezett. A kis együttes két évre tervezett külföldi turnéjának első állomása Budapest volt, s szífoit nézőtér előtt mutatkoztak be 1899. júniusában. Az együttes tagjai Petipa Márius balettmester neveltjei, akik Petipa által alkotott koreográfiákban csillogtatták kiváló technikai felkészültségüket, kitűnő mimikával és mély művészi átéléssel párosítva. A nagy siker nem annyira az előadott balettműveknek szólt, hanem maguknak az előadó művészeknek, és annak a csodálatos művészi levegőnek, amely az előadásokon az interpretáló művészekből áradt. Nem kisebb nevek léptek fel, mint Preobrazszenskaja Olga, Mosszolova Vera, Petipa Mária, az együttes vezetője (Petipa leánya), a férfiak közül Fokin, Gorszki, Cecchetti, Legat stb. Ezen nevek azóta már mind világhírűvé váltak.

E vendégszereplés hatására a sajtó, a közönség és az operai művészek sürgetésére, az Operaház vezetősége 1902-ben meghívta Bécsből a jóhírnevű, olasz balettmester, Guerra Miklóst és Brada Ede szólotáncost, GUERRA 12 éves működése alatt, fáradhatatlan munkával felnevelt egy biztos technikával rendelkező, fegyelmezett balettel-együttest, mely mesterükkel együtt a közönség és a sajtó teljes elismerését kivívta. Guerra itt tartózkodása alatt 18 új balettel mutatott be, amelyek közül többnek ő írta a szövegkönyvét is. Balettlejében a látványosság dominált, kitűnő színpadi érzéke volt. Híresek voltak csoporttánc kompozíciói, amelyek változatosak, izlések és ötletesek voltak. Számos nagyszerű balettlejé közül a Sziklai Adolfal együtt alkotott művét, a „Törpe gránátos”-t kell kiemelni. Ez a mű több mint száz előadást ért meg, és az első olyan balettel az Operaház színpadán, amelyben az összes férfi szerepeket valóban férfiak táncolták. Guerra rendkívül szigorú volt híres, amelyet csak munkaszerezete szárnyalt túl. Erdemei nagyok és dicséretreméltók, mert megszerettette és felkeltette az érdeklődést a balettel iránt. A háború kitöré-

Budapestre vonatkozó újságcikkek		OSZTÁLYOZÁS	
Szerző:	<i>Heisler Éva</i>	Tárgy	<i>792</i>
Cím:	<i>A 80 éves Operaház balettkarának történetében</i>	Hely	<i>Operaházban</i>
Forrás:	<i>Borivalista Művészet</i>	Idő	<i>"1964"</i>
(Hely)	<i>1964. dec.</i>	Személy	
(Idő)		Helyszám	
(Köt. v. füz.)			
(Oldal)			

GUERRA MIKLÓS 1910-BEN

sekor, 1914-ben elhagyta hazánkat. Utódja, a háború alatt és az ezt követő években, a bécsi ZÖBISCH Ottó volt, akit nemcsak a körülmények gátoltak, hanem hiányzott belőle a kezdeményezőképeség is.

Friss vérkeringést hozott és ismét óriás hatást gyakorolt a magyar balettművészetre az 1912—13-ban Budapesten fellépő GYAGILEV társulat (szintén a pétervári Opera művészei), élükön Nizsinszkijjal és Anna Pavlovával, akik szélesskálájú műsorukkal és kiváló művészeikkel ismét bebizonyították, hogy világviszonylatban első helyen állnak ebben a műfajban. Sajnos, távozásuk után nem volt megfelelő mester (mivel Guerra is elment), aki a látottakat itthon kamatoztatni tudta volna. Kivételt képez, hogy Karsavina és Nizsinszkij világhírű számát, a „Rózsa lelkét”, Nirschy Emília és Nádasy Ferenc kitűnő előadásában nálunk is színrehozták.

Az 1920—30-as években világviszonylatban új táncműfaj, a „mozgásművészet” lép előtérbe. Ez a magyar Operaházban levő új balettek bemutatóin is meglátszik. A hagyományos balett-repertoár mellett a meghívott vendégkoreográfusok egy része is ezt a stílust képviseli. Így az úgynevezett „táncjátékok” szereplőgárdája legtöbbször nem is balett táncosokból állt, hanem részint drámai művészekből (Bajor Gizi), vagy énekes művészekből, akik a maguk területén ugyan vitathatatlanul nagyok, ám más műfajt képviseltek, aminek a baletthez semmi köze sincs. Az első világháború után bemutatott első nagy balett az 1921-ben előadásra kerülő „Mályvácska királykisasszony”. Szövegét az Operaház scenikusa Kéméndy Jenő írta, zenéjét az akkori igazgató, Máder Rezső szerelte, koreográfiáját Brada Ede készítette. Ez a balett bővelkedett színpadon megvalósítható technikai trükkökben, számtalan különböző stílusú tánc előadásában, és pazar látványos kiállítás révén óriási közönségsikert aratott. Így Máder igazgatása alatti időben 1921—25-ig közel 60-szor került színre. Utódja az igazgatói székben, Radnai Miklós, a Zeneakadémia tanára, aki nagy zenei és általános műveltséggel rendelkezett, és az 1935-ben bekövetkezett haláláig kemény kézzel vezette az Operaházat.

(Befejezése következik.)

GÉCZY ÉVA